

ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารุ่นนี้ ได้แก่

1. กระบวนการติดต่อสื่อสาร (communication process) การสื่อสาร คือ กระบวนการที่ความคิด หรือข่าวสาร ถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม บางประการของผู้รับสาร¹ เบอร์โล (Berlo)² ได้กล่าวถึงกระบวนการสื่อสารว่าประกอบด้วย

1. <u>ผู้ส่งสาร</u>	2. <u>สาร</u>	3. <u>ช่องทางการสื่อสาร</u>	4. <u>ผู้รับสาร</u>
ประกอบด้วย	ประกอบด้วย	ประกอบด้วย	ประกอบด้วย
ทักษะในการสื่อสาร (comm. skills)	รหัส (code)	การเห็น (seeing)	ทักษะในการสื่อสาร (comm. skills)
ทัศนคติ (attitudes)	สัญลักษณ์ (symbol)	การได้ยิน (hearing)	ทัศนคติ (attitudes)
ความรู้ (knowledge)	สัญญาณ (signal)	การสัมผัส (touching)	ความรู้ (knowledge)
ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural background)	เนื้อหาของสาร (content) การนำเสนอสาร (treatment)	การดม (smelling) การลิ้มรส (tasting)	ระบบสังคม และวัฒนธรรม (socio-cultural background)

1

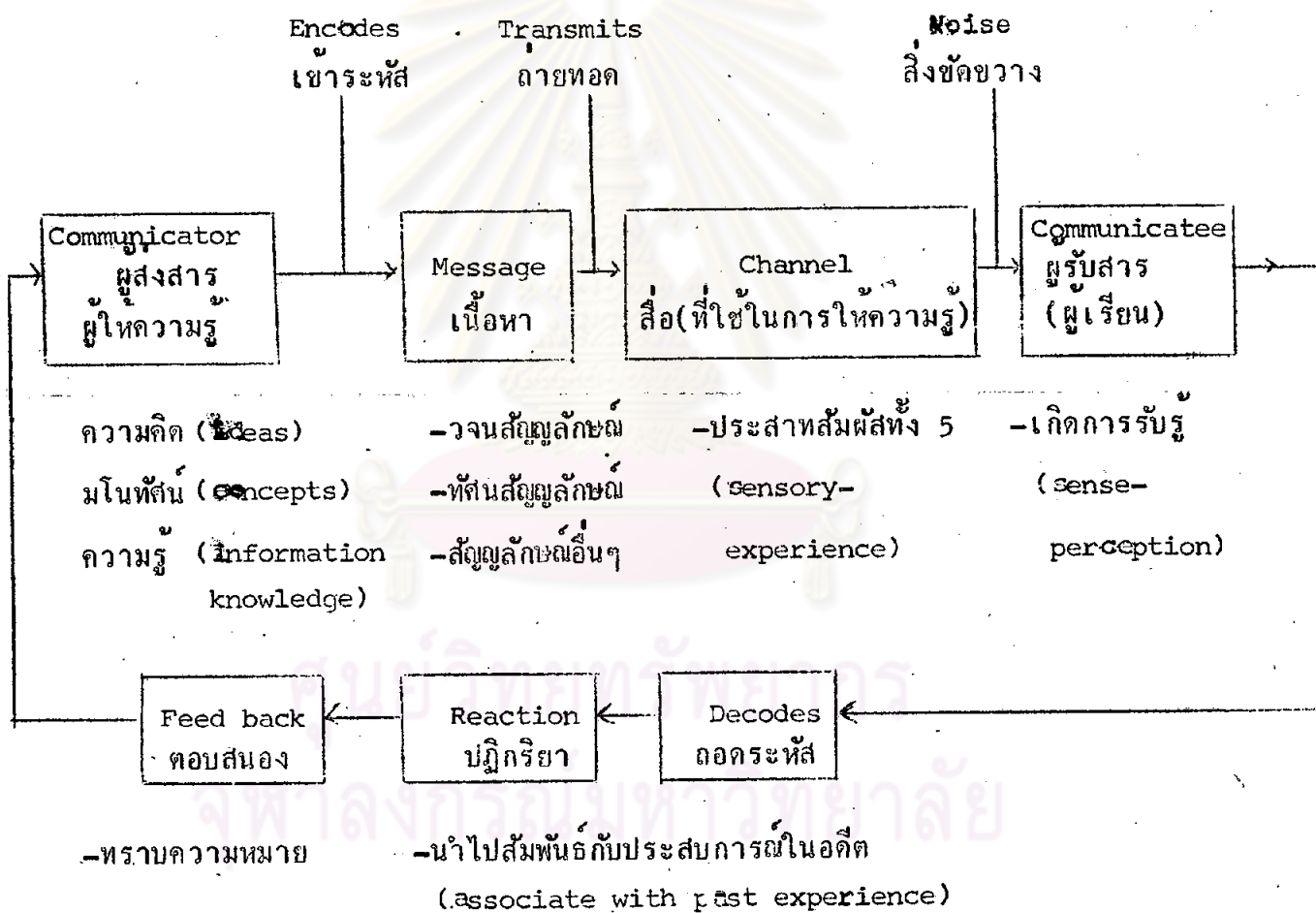
Everett M. Rogers, Communication Strategies for Family Planning (New York: The Free Press, 1973), p.43.

2

David K. Berlo, The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960), p.32.

2. กระบวนการสื่อความหมายในการให้ความรู้ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาเชื่อว่าในการให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไปนั้น จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อความหมาย โดยมีผู้สอนเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอด ข่าวสารหรือเนื้อหาของความรู้ ผ่านทางช่องทาง ซึ่งมีการใช้สื่อเข้าช่วยในการสอนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข่าวสารหรือความรู้ได้อย่างถูกต้อง และมีความหมายมากที่สุด ดังแสดงไว้ใน ไดอะแกรม ดังนี้¹

กระบวนการสื่อความหมายในการให้ความรู้

¹ สำเนา วรากรณ์, "Process of Communication in Teaching and Learning," (เอกสารประกอบการบรรยายในวิชา "Research and Theory in Instructional Technology" แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

3. บทบาทของสื่อมวลชนในการให้ความรู้

ลาสเวล (Lasswell) กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชน ไว้ว่า สื่อมวลชน มีหน้าที่ดังนี้ คือ

1. หน้าที่ในการเฝ้าระวัง (surveillance)
2. หน้าที่ให้ความเห็น (correlation)
3. หน้าที่ให้การศึกษาระดับวัฒนธรรม (cultural transmission)

ยิ่งต่อมา ไรท์ (Wright) นักสังคมวิทยาได้เพิ่มหน้าที่ข้อที่สี่ คือ หน้าที่ให้ความบันเทิง (entertainment) ซึ่งหน้าที่ของสื่อมวลชน ทั้ง 4 ประการนี้ เป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย¹

แชรมม์ (Schramm)² ได้กล่าวถึง หน้าที่ประการหนึ่งของสื่อมวลชนในประเทศที่กำลังพัฒนา ไว้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่เสมือนครู คือให้การศึกษาระดับประชาชนได้โดยตรงในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในขณะเดียวกันสื่อมวลชนก็อาจช่วยเสริมการศึกษาในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในที่ๆ ขาดครูหรือโรงเรียน นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีประโยชน์อย่างมาก ในการให้การอบรม และให้บริการข่าวสารความรู้ทางด้านเทคนิคและอุตสาหกรรมต่างๆ แก่ประชาชนอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงถือว่าการเผยแพร่ข่าวสารการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียง จะมีผลในการให้ความรู้แก่ประชาชนผู้รับฟังด้วย

¹ บุญเลิศ สุภคิลก, "สื่อมวลชนและการพัฒนาประเทศ," วารสารธรรมศาสตร์ 7 (กรกฎาคม - กันยายน, 2520): 12.

²

Schramm, Mass Communication in National Development, p. 140.

ทฤษฎี และแนวความคิดเกี่ยวกับความรู้และความจำ

ในการเรียนรู้ชั้น บลูม (Bloom)¹ ได้กล่าวถึงความสามารถหรือสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 6 ประการคือ

1. ความรู้ความจำ (knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการจำ และระลึกถึงเหตุการณ์ และประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว
2. ความเข้าใจ (comprehension) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญาและทักษะเบื้องต้น ได้แก่ การแปลความ และการตีความ
3. การนำไปใช้ (application) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการนำเอาสาระสำคัญของเนื้อหาไปใช้ในสถานการณ์จริง
4. การวิเคราะห์ (analysis)
5. การสังเคราะห์ (synthesis)
6. การประเมินค่า (evaluation)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เกณฑ์ความสามารถหรือสัมฤทธิ์ผลจากการเรียนรู้ใน 2 ลักษณะ คือ ความรู้ ความจำ และความเข้าใจ

แมร์คิท (Meredith)² ได้พูดถึง ความรู้ (knowing) ว่าจำเป็นต่อองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ ความเข้าใจ และการคงอยู่ (understanding and retaining) เพราะความรู้หมายถึง การที่สามารถจำได้ (ไม่ช้าก็เร็ว) ถึงบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งเราได้เข้าใจมาแล้ว

อดัมส์ (Adams)³ ได้กล่าวถึงความจำไว้ว่า ความจำเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ ความจำ คือ การคงไว้ซึ่งผลของการเรียน หรือเป็นความสามารถที่ระลึกได้ในสิ่งที่เคยเรียนมาหรือเคยมีประสบการณ์การรับรู้มาก่อน หลังจากที่ได้ออกห่างไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง

1

Benjamin S. Bloom, Taxonomy of Educational Objectives (Cognitive Domain) (New York: David McKay, 1967), pp. 33-207.

2

Patrick Meredith, Learning, Remembering and Knowing (London: the English Universities Press, 1961), p. 10.

3

Jack A. Adams, Human Memory (New York: McGraw-Hill Book, 1967), pp. 9-10.

ฮัยพร วิชชาวุธ¹ กล่าวว่า การเรียนและความจำมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ในการศึกษาเรื่องการเรียนรู้ เราให้ผู้เรียนกระทำอะไรสักอย่าง แล้วดูผลการกระทำนั้นว่าได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปอย่างไรบ้าง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้คือ ค่าจำกัดความของการเรียน และประเมินผลว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้วหรือยัง หรือการเปลี่ยนแปลงเป็นไปมากน้อยเพียงไร ถ้าประเมินผลทันที ผู้เรียนทำสิ่งที่เราต้องการให้ทำสำเร็จ ผลที่ได้ก็จะเป็นผลของการเรียน และถ้าเราคอยเวลาล่วงเลยไปอาจเป็น 2 นาที 5 นาที หรือหลายๆ วัน แล้วค่อยประเมินการเปลี่ยนแปลงที่ได้ก็จะเป็นผลของการเรียน และการจำ

เอ็บบิงเฮาส์ (Ebbinghaus)² นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน เป็นผู้ริเริ่มทำการศึกษาเกี่ยวกับความจำในปี ค.ศ. 1885 โดยผู้รับการทดลอง และผู้ทดลอง ก็ตัวเขาเอง ผลการศึกษาปรากฏว่าความจำจะลดลงเรื่อยๆ ตามระยะห่างของเวลา และปริมาณความจำจะลดลงมากในระยะแรกๆ และค่อยๆ ลดน้อยลงในระยะต่อมา

จากแนวความคิดและผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ทุกชนิด จำต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจ เป็นพื้นฐานในการคิดและการแก้ปัญหา ถ้ามนุษย์ได้รับประสบการณ์แล้วแต่ไม่สามารถจะจำสิ่งที่เรียนไปได้ ก็ไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาว่าในการเผยแพร่ข่าวสารการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียงนั้น ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้หรือไม่โดยการวัดความรู้ และความจำ ของผู้ฟังเท่านั้น ซึ่งในการฟังนั้น

¹ ฮัยพร วิชชาวุธ, "พัฒนาการใหม่ในวิชาจิตวิทยาการเรียนรู้ และการจำ," วารสารครุศาสตร์ 2 (สิงหาคม - พฤศจิกายน, 2515): 65.

² Jame Reese and Stewart H. Hulse, The Psychology of Learning, 3rd ed. (New York: McGraw-Hill Book Co., 1967), pp. 381-382.

ริเวอร์ส (Rivers)¹ ได้แบ่งทักษะในการฟังของเราไว้ เป็น 2 ระดับ คือ

1. ชั้นจำได้ (recognition level)
2. ชั้นคัดเลือก (selection level)

ดังนั้นในการศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงถือว่า ในการรับฟังข่าวสารการเกษตรสมาชิก กลุ่มสนใจด้านการเกษตรฯ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้จะต้องมีทักษะในการฟัง อยู่ในชั้นจำได้ด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวสารการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียง

สภาพการเกษตรของไทยในปัจจุบันนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจนและมีการศึกษาต่ำ ความรู้ในเรื่องการเกษตรที่มีอยู่ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือรับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงทำให้การประกอบอาชีพด้านการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาการเกษตรของไทยนั้นสอดคล้องกับความเห็นของ กรีน (Green)² ที่ว่า ปัญหาสำคัญในการพัฒนาการเกษตรก็คือ การที่เกษตรกรจะมีความรู้ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ เกษตรแผนใหม่ไปใช้ปฏิบัติอย่างได้ผลก็เพียงใด รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องเร่งรัดจัดการศึกษาด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง เพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการพัฒนาอาชีพพร้อมที่จะรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำไปสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ในบรรดาสื่อมวลชนที่สำคัญๆ นั้น วิทยุเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมเชื่อถือจากผู้ฟังมากที่สุด ว่าข่าวสารจากวิทยุเป็นข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่จะติดตามหารายละเอียดจากสื่อชนิดอื่นต่อไป เพราะวิทยุสามารถเสนอข่าวสารได้โดยรวดเร็ว และด้วยคุณลักษณะสำคัญของวิทยุที่สามารถเข้าถึงผู้รับฟังได้กว้างในทุกท้องที่และรับฟังได้ตลอดเวลา³ วิทยุจึงถูกนำมาใช้

¹ Wilgar M. Rivers, Teaching Foreign Language Skills (Chicago: The University of Chicago Press, 1972), pp. 143-145.

² Donald Green, Non-Formal Education for Agricultural Development in Philippines (London: Evan Brothers, 1974), p.92.

³ บำรุง สุขพรรณ, พฤติกรรมการรับฟังข่าวสารวิทยุกระจายเสียงและผลที่มีต่อการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยุกระจายเสียงของอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ จังหวัดเชียงราย (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา, 2523), หน้า 9.

อย่างกว้างขวางในการให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่ประชาชน ในด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ การเกษตรนั้น วิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะเป็น สื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงเกษตรกรกลุ่มใหญ่ได้ทั่วถึง และไม่จำกัดจำนวน ทำให้การส่งเสริมการเกษตรทันสมัย และรวดเร็ว เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ และความเจริญก้าวหน้าของโลกปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้มีการใช้วิทยุเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรให้กับ ประชาชนมากกว่าสื่อมวลชนอื่นๆ และประชาชนก็มีความสนใจรายการวิทยุเกี่ยวกับข่าวสาร การเกษตรมาก ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ เสถียร ดาวร¹ ซึ่งศึกษาถึงการแสวงหา ความรู้ทางการเกษตร เพื่อประกอบอาชีพของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรรับฟังวิทยุมากกว่า เปิดรับสื่อมวลชนที่สำคัญอีก 3 อย่างคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ และผู้ฟังวิทยุส่วนใหญ่ ร้อยละ 77 จะฟังความรู้หรือเรื่องราวทางด้านเกษตร ในขณะที่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ ร้อย 34 เท่านั้นที่อ่านพบเรื่องราวความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาในรายละเอียดคลี่กลงไปอีกว่ารายการความรู้เพื่อการเกษตรรูปแบบใด เป็นที่สนใจของผู้รับฟัง และมีประสิทธิผลมากกว่ากันในการทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้และความ-
จำ

สำหรับในต่างประเทศได้มีการใช้วิทยุเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยเฉพาะการ ให้ความรู้ด้านการเกษตรแก่เกษตรกรกันอย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานาน ผู้วิจัยจึงขอนำแนว ความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียงที่สำคัญมา กล่าวไว้ดังนี้

แชคท์ (Schacht)² กล่าวว่า วิทยุเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สูง โดยเฉพาะสำหรับงานทางด้านการศึกษาเผยแพร่ข่าวสาร เกษตรกรได้รับฟังความรู้และวิทยา-

¹ เสถียร ดาวร, "การศึกษาถึงการแสวงหาความรู้ทางการเกษตร เพื่อประกอบ อาชีพของเกษตรกร ตำบลละสังข์ อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท-บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), หน้า 50.

² Henry Schacht, Report on the F.A.O. Near East Farm Broadcast- ing Seminar (N.P., 1963), pp. 73-74.

การทางการเกษตรแผนใหม่ ได้รับคำแนะนำที่ถูกหลักวิชา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณี
ที่เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน โดยทั่วไปแล้วผู้นำกลุ่มต้องการคำแนะนำมาก วิทยุจึงเป็น
เครื่องมือที่ติดต่อได้เร็วที่สุดในอันที่จะเผยแพร่และให้ความรู้เฉพาะด้านไปยังผู้นำกลุ่ม นอก
จากนี้ การจัดรายการวิทยุในรูปแบบต่างๆ ยังสามารถเรียกความสนใจของเกษตรกรได้เป็น
อย่างมากอีกด้วย

วอร์ดวอลล์ (Wardwell)¹ กล่าวว่า การติดต่อกับเกษตรกรด้วย
วิธีการตัวต่อตัว (personal contact) นั้น เป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ก็ เป็นวิธีที่สิ้นเปลืองเวลาและ
ค่าใช้จ่าย เขามีความเห็นว่าการกระจายเสียงนั้นสามารถติดต่อกับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี
คือสามารถให้คำแนะนำที่น่าสนใจจากผู้เชี่ยวชาญ ในวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่งโดยวิธีการ
บันทึกคำแนะนำลงในเทปบันทึกเสียง แล้วแจกจ่ายไปยังสถานีวิทยุ เพื่อเผยแพร่คำแนะนำ
นั้นๆ จึงสามารถทำให้ครอบคลุมไปทั่วทั้งประเทศได้

การศึกษาของ บราวน์ (Brown) ในซีลี พบว่า สื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดผล
โดยตรงต่อพฤติกรรมของชาวนาโดยทันที เมื่อเนื้อหาของสื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
หรือการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ เขายังพบอีกว่า สื่อมวลชนท้องถิ่น เช่น วิทยุท้องถิ่นสามารถ
เพิ่มความรู้อให้แก่ชาวนาได้² เช่นเดียวกับการศึกษาของ เมเนฟี (Menefee) เกี่ยวกับหน้า
ที่ของวิทยุส่วนกลางในด้านการให้ข่าวสารการเกษตรแก่ประชาชนในอินเดียก็แสดงให้เห็น
ว่าวิทยุท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ในค่านนี้ได้ดีกว่าวิทยุในส่วนกลาง³

¹ Douglas O. Wardwell, "Got the Most from Radio," Extension Service Review 34 (1963): 78.

² M.R. Brown, "Communication and Agricultural Development: A Field Experiment," Journalism Quarterly. 47 (1970): 725-734.

³ S.C. Menefee, "A Country Weekly Proves Itself in India," Journalism Quarterly 44 (1967): 114.

แม้การใช้วิทยุในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรจะเป็นที่แพร่หลาย แต่เพื่อให้การใช้สื่อวิทยุเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นักวิจัยหลายท่านจึงได้พยายามศึกษาถึงรูปแบบของรายการประเภทต่างๆ ที่ได้ผลดีที่สุดในการให้ข่าวสารด้านการเกษตรโดยผ่านทางวิทยุกระจายเสียง อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบประสิทธิผลในการเผยแพร่ข่าวสารทางวิทยุระหว่างรายการโดยรูปแบบการบรรยายกับรูปแบบบทละครโดยตรงนั้น ยังไม่มีผู้ศึกษามาก่อน ดังนั้นผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงจึงยังไม่มี จะมีก็เฉพาะการเปรียบเทียบรายการรูปแบบการบรรยาย หรือรูปแบบบทละครกับรายการรูปแบบอื่นๆ ผู้วิจัยจึงขอนำมากล่าวไว้ด้วย ดังนี้

ทาบุดลอง¹ (Tabudlong) ได้ศึกษาประสิทธิผลของวิธีการให้ข่าวสารการเกษตรในรูปแบบการบรรยายกับแบบสัมภาษณ์ ทางวิทยุกระจายเสียง เมื่อปี 1971 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิธีการให้ข่าวสารในรูปแบบการบรรยายกับแบบสัมภาษณ์ ที่มีผลต่อการรับฟัง ผลปรากฏว่า วิธีการให้ข่าวสารการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียงในรูปแบบสัมภาษณ์นั้น ดีกว่าแบบการบรรยาย เพราะผู้ฟังรับข่าวสารได้ดีกว่า ทั้งยังจำเนื้อหาได้ดีอีกด้วย

โคลแมน² (Coleman) ได้กล่าวถึงโครงการ Rural Radio Forum Project ในประเทศ Ghana ซึ่งดำเนินงานในระหว่างเดือนธันวาคม 1964 ถึงเมษายน 1965 รวมเวลาประมาณ 5 เดือนกว่า รายการที่จัดออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งหมด 20 รายการ แต่ละรายการจัดในรูปแบบต่างๆ นั้น ปรากฏว่า รูปแบบที่จัดในรูปแบบบทละครนั้นได้รับผลสำเร็จอย่างมาก โดยสมาชิกในกลุ่ม forum นั้น ให้ความเห็นว่ารูปแบบบทละครนี้ให้ทั้งความบันเทิงและข่าวสารพร้อมๆ กัน

¹ Rosita C. Tabudlong, "A Comparative Study of The Effectiveness of the Lecture and the Interview Methods in Disseminating Rural Development Information by Radio," (1971 Abstracts of Research in Agricultural Development Communication, Vol. 1970-1971), pp. 30-32.

² UNESCO, "An African Experiment in Radio Forum for Rural Development Ghana, 1964/1965," Reports and Papers on Mass Communication (N.P., 1963), p. 13.

วีระพันธ์ สวัสดิ์¹ ได้ศึกษาประสิทธิภาพของรายการวิทยุในโครงการการศึกษา
นอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคใต้ เมื่อปี
พ.ศ. 2522 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบของรายการวิทยุที่ผู้เรียนต้องการ ผลการ
วิจัย ปรากฏว่าระหว่างรูปแบบรายการวิทยุที่เป็นแบบละคร แบบสนทนาโต้ตอบ แบบสัม-
ภาษณ์ และแบบบรรยายนั้น นักศึกษาชอบการเสนอรายการในแบบละครมากที่สุด รองลง
มาคือ แบบสนทนาโต้ตอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบบรรยาย ตามลำดับ และเมื่อได้สอบถาม
ความเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์ภาคใต้เกี่ยวกับรูปแบบของรายการวิทยุที่ควรผลิต ผลปรากฏว่า
เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ภาคใต้มีความเห็นว่า รูปแบบของรายการวิทยุที่ควรผลิต มีลำดับจาก
มากไปหาน้อย ดังนี้ คือ แบบละคร แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนาโต้ตอบ และแบบบรรยาย
ตามลำดับ

จากผลการวิจัยที่ Coleman กล่าวถึง และวีระพันธ์ ได้ทำการวิจัยนั้น ก็ไม่ได้
ระบุว่ารูปแบบการเสนอรายการที่นักศึกษาชอบ คือ แบบละครนั้นมีผลต่อการได้รับความรู้
และความจำของนักศึกษาหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ที่จะศึกษา โดยการติดตามผลว่า รูปแบบ
ของการเสนอรายการมีผลต่อการได้รับความรู้ และความจำของนักศึกษาหรือไม่ และเพียงใด

¹ วีระพันธ์ สวัสดิ์, "ประสิทธิภาพของรายการวิทยุในโครงการการศึกษา
นอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคใต้," (วิทยา-
นิพนธ์ปริชญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2522).

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของวิธีการสอนแบบบรรยาย

การสอนแบบบรรยายเป็นวิธีการสอนที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีต และยังคงใช้อยู่ในระบบการสอนในปัจจุบัน จึงได้มีผู้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของวิธีการสอนแบบบรรยายกับวิธีการสอนแบบใหม่ต่างๆ ในสาขาวิชาต่างๆ อยู่บ้าง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ จึงขอนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมากกล่าวไว้ด้วย ดังนี้

พ.ศ. 2516 วนิดา นิ่มเสมอ¹ วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนกับการสอนแบบบรรยาย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนทั้ง 2 แบบ ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 แต่การเรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนให้ความคงทนในเนื้อหาได้ดีกว่าการบรรยาย

พ.ศ. 2517 สมคิด เมตไตรพันธ์² วิจัยการสอนวิชาถายรูปเป็นรายบุคคลโดยใช้สไลด์เทปเสียง เพื่อเปรียบเทียบผลการสอนวิชาถายรูปเป็นรายบุคคลในหัวข้อเรื่องการใช้กล้องถายรูป และการล้างฟิล์ม โดยใช้สไลด์เทปเสียงกับการสอนแบบบรรยายเป็นกลุ่ม โดยใช้ตัวอย่างประชากร 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า การสอนวิชาถายรูปเป็นรายบุคคลโดยใช้สไลด์เทปเสียงกับการสอนแบบบรรยายเป็นกลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่สไลด์เทปเสียงช่วยผู้เรียนให้จดจำเนื้อหาบทเรียนได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย

¹ วนิดา นิ่มเสมอ, "การสอนชีววิทยาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

² สมคิด เมตไตรพันธ์, ร.ท., "การสอนวิชาถายรูปเป็นรายบุคคลโดยใช้สไลด์เทปเสียง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

พ.ศ. 2518 พงษ์ศักดิ์ บัญจพรผล¹ วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การสอน วิชาหัตถศึกษาาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ระหว่างวิธีการสอน โดยใช้ชุดการสอน กับวิธีแบบบรรยาย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ปรากฏว่า ผลการเรียนรู้ ทั้ง 2 แบบไม่แตกต่างกันที่ระดับ ความมีนัยสำคัญ .01 แต่ภายหลังเรียนจบไปแล้ว 1 สัปดาห์ นักเรียนที่เรียนจากการใช้ชุดการสอน มีความคงทนในการจำดีกว่านักเรียนที่เรียนจากการบรรยายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

และในปีเดียวกัน บุญสืบ พันธุ์ดี² วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ วิชาวิทยาศาสตร์ ทัวไป ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ระหว่างวิธีการสอนโดยใช้ชุดการสอน และการบรรยาย โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และหลังจากจบบทเรียนไปแล้ว 1 สัปดาห์ นักเรียนที่เรียนจากวิธีการสอนทั้ง 2 แบบ มีความจำติดแน่นทนนานไม่ต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05

¹ พงษ์ศักดิ์ บัญจพรผล, "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ วิชาหัตถศึกษา ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ระหว่างวิธีการสอน โดยใช้ชุดการสอนกับวิธีแบบบรรยาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

² บุญสืบ พันธุ์ดี, "การศึกษาเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์ทัวไป ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ระหว่างวิธีการสอนโดยใช้ชุดการสอนและการบรรยาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).